

KOMISJA EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 7.9.2011
KOM(2011) 539 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**w sprawie bezpieczeństwa dostaw energii i międzynarodowej współpracy energetycznej
– „Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE”**

{SEK(2011) 1022 wersja ostateczna}
{SEK(2011) 1023 wersja ostateczna}

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**w sprawie bezpieczeństwa dostaw energii i międzynarodowej współpracy energetycznej
– „Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE”**

WPROWADZENIE

Zapewnienie bezpiecznych, trwałych i konkurencyjnych dostaw energii ma zasadnicze znaczenie dla gospodarki, przemysłu oraz obywateli i stanowi jeden z głównych celów polityki UE. Aby osiągnąć ten cel, UE musi dysponować odpowiednimi instrumentami, które umożliwią jej prowadzenie działań w obrębie UE i promowanie jej interesów w relacjach z państwami trzecimi.

Zewnętrzna polityka energetyczna UE ma kluczowe znaczenie dla utworzenia wewnętrznego rynku energii. Dotychczasowe doświadczenia dowodzą, że dwustronne stosunki w dziedzinie energii między poszczególnymi państwami członkowskimi a państwami trzecimi będącymi dostawcami energii lub państwami tranzytowymi nie zwiększają bezpieczeństwa dostaw energii i konkurencyjności UE, a wręcz mogą prowadzić do fragmentacji rynku wewnętrznego. Ramy regulacyjne, które są stopniowo wprowadzane na poziomie UE, pociągają za sobą istotne konsekwencje dla krajów partnerskich, np. w takich dziedzinach jak dostęp do sieci, bezpieczeństwo i przepisy dotyczące konkurencji. Ze względu na fakt, iż Rada Europejska wyznaczyła rok 2014 jako termin zakończenia procesu tworzenia rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu, należy jak najszybciej kompleksowo opracować jego wymiar zewnętrzny.

Energetyka jest gałęzią przemysłu o globalnym zasięgu. Ponad 60 % gazu ziemnego i ponad 80 % ropy naftowej na potrzeby UE pochodzi z importu. UE stoi przed problemem coraz większej konkurencji o zasoby paliw kopalnych, w tym ze strony krajów wschodzących i krajów samych będących producentami energii. Rosnąca liczba ludności i wzrost standardów życia mogą zwiększyć światowe zapotrzebowanie na energię nawet o 40 % do roku 2030. Produkcja i wykorzystanie energii stanowią zagrożenie dla klimatu, jak również dla środowiska i zdrowia ludzi. Rosnące zapotrzebowanie na energię prowadzi do wzrostu cen na rynkach światowych, co w wielu przypadkach prowadzi do ubóstwa energetycznego i jest katastrofalne w skutkach dla krajów, w których powszechnie wypłacane są dotacje do paliw kopalnych.

W tej złożonej rzeczywistości UE musi zdobyć na arenie międzynarodowej silną, wpływową i odpowiadającą jej aspiracjom pozycję, aby zabezpieczyć dostawy energii na swoje potrzeby, wspierając jednocześnie rozwój wolnych i przejrzystych rynków energii oraz przyczyniając się do zwiększenia bezpieczeństwa i stabilności produkcji i wykorzystania energii. Międzynarodowe rozwiązania w sektorze energii są potrzebne również po to, aby osiągnąć unijne i światowe cele w zakresie zmniejszenia globalnych emisji gazów cieplarnianych.

Od czasu ostatniego komunikatu Komisji na temat stosunków zewnętrznych w obszarze energii¹ polityczne i prawne ramy polityki energetycznej UE zostały zmienione. Traktat lizboński ustanowił konkretne cele polityki energetycznej UE, które następnie bardziej szczegółowo przedstawiono w ramach strategii Europa 2020². Jest kwestią oczywistą, że UE nie będzie mogła osiągnąć tych celów bez podjęcia odpowiednich działań dotyczących wymiaru zewnętrznego.

UE powinna wykorzystać siłę swojego rynku i rozszerzyć powiązania między europejską siecią energetyczną a krajami sąsiadującymi³, powiększając tym samym obszar podlegający regulacji i zapewniając korzyści wszystkim zainteresowanym stronom. Aby osiągnąć ten cel, konieczna będzie przede wszystkim regularna wymiana informacji na temat umów międzyrządowych zawieranych lub planowanych przez państwa członkowskie. Zalety takiego europejskiego podejścia potwierdzają ostatnie przykłady tego typu działań.

Rada uznała, że istnieje potrzeba podjęcia nowych inicjatyw w celu zawarcia wzajemnie korzystnych partnerstw energetycznych z głównymi uczestnikami rynku, obejmujących wszystkie zagadnienia leżące w obopólnym interesie, w tym w bezpieczeństwo energetyczne, inwestycje na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, niskoemisyjne technologie, efektywność energetyczną oraz bezpieczeństwo jądrowe. W niniejszym komunikacie przedstawiono konkretne sposoby rozszerzenia współpracy energetycznej na obszary obejmujące więcej kwestii niż tylko zapewnienie fizycznego bezpieczeństwa dostaw. Komunikat ten jest zgodny z europejską strategią bezpieczeństwa z grudnia 2003 r., poddaną przeglądowi przez Radę Europejską w grudniu 2008 r.⁴, oraz stanowi jej rozszerzenie.

Partnerstwa takie oraz zaangażowanie UE na forach światowych, takich jak np. G-20, muszą również wspierać bardziej zrównoważoną politykę energetyczną w państwach trzecich, zwiększając jednocześnie przejrzystość rynku, łagodząc wahania na rynkach międzynarodowych oraz dążąc do utworzenia globalnego rynku energii mniej narażonego na szoki podażowe i zakłócenia. W ten sposób polityka ta powinna pomóc we wzmocnieniu odporności UE na zewnętrzne incydenty energetyczne.

W ramach stosunków z krajami rozwijającymi się i najsłabiej rozwiniętymi UE może wnieść cenny wkład w rozwój gospodarczy i ograniczanie ubóstwa poprzez realizację polityki rozwojowej, której priorytetami są produkcja zrównoważonej energii i zapewnienie dostępu do niej. UE ma wyjątkową możliwość wsparcia reform, rozwoju infrastruktury i rozwoju zrównoważonej polityki energetycznej, dzięki czemu może ona rozwiązać ten kluczowy problem stanowiący przeszkodę dla rozwoju tych krajów.

Państwa członkowskie, Parlament Europejski i obywatele UE wielokrotnie wzywali UE, aby na temat stosunków zewnętrznych w dziedzinie energii mówiła jednym głosem. UE dowiodła, że dzięki wspólnym działaniom może ona osiągnąć wyniki, których żadne z państw członkowskich nigdy by nie osiągnęło działając w pojedynkę. Atuty te należy jeszcze lepiej wykorzystać i przekształcić w systematyczne podejście. Pilnie potrzebne są dalsze kroki mające na celu zwiększenie spójności działań UE i państw członkowskich, zwłaszcza ze

¹ COM(2006) 590 wersja ostateczna.

² COM(2010) 2020 wersja ostateczna.

³ Kraje kandydujące, potencjalne kraje kandydujące z Bałkanów Zachodnich i szesnastcie krajów sąsiadujących w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa.

⁴ <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>
oraz http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf.

względu na duże znaczenie kwestii energetycznych w szerszym kontekście stosunków politycznych i gospodarczych UE z wieloma państwami trzecimi.

W strategii „Energia 2020”⁵ wzmacnianie wymiaru zewnętrznego europejskiej polityki energetycznej wskazano jako jeden z kluczowych priorytetów na nadchodzące lata. Kwestia ta została ponownie podkreślona przez Radę Europejską w lutym bieżącego roku. Kompleksowe podejście przedstawione w niniejszym dokumencie ma na celu spełnienie tych oczekiwań.

W związku z powyższym w niniejszym komunikacie proponuje się dalsze rozwijanie zewnętrznej polityki energetycznej w oparciu o następujące priorytety:

- Rozwijanie zewnętrznego wymiaru wewnętrznego rynku energii;
- Wzmacnianie partnerstw na rzecz pewnych, bezpiecznych, trwałych i konkurencyjnych dostaw energii;
- Poprawa dostępu krajów rozwijających się do zrównoważonej energii; oraz
- Zwiększenie wsparcia dla polityki UE poza jej granicami.

1. ROZWIJANIE ZEWNĘTRZNEGO WYMIARU WEWNĘTRZNEGO RYNKU ENERGII UE

Funkcjonowanie rynku energii UE w dużym stopniu uzależnione jest od importu, a w związku z tym zależy również od istnienia wolnych i przejrzystych rynków. W przypadku ich braku UE jest szczególnie narażona na konsekwencje polityczne i na wahania cen. Bezpieczeństwo dostaw zależy po części od bezpieczeństwa na rynku jako całości. Zewnętrzna polityka energetyczna musi uwzględniać powiązania występujące na rynku wewnętrznym i współzależność państw członkowskich UE.

1.1. Koordynacja na rynku wewnętrznym: zwiększenie wpływu UE i państw członkowskich

Dwustronne umowy zawierane przez państwa członkowskie z państwami trzecimi wywierają znaczący wpływ na rozwój infrastruktury energetycznej i na dostawy energii do UE. Muszą one być w pełni zgodne z prawodawstwem UE.

Komisja Europejska przedstawia zatem wraz z niniejszym komunikatem wniosek dotyczący decyzji w sprawie ustanowienia mechanizmu wymiany informacji dotyczących umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi. Proponowany mechanizm, który stanowi odpowiedź na wniosek Rady Europejskiej⁶, rozszerza i uzupełnia procedurę notyfikacyjną stosowaną już w odniesieniu do umów gazowych⁷. Mechanizm ten będzie obejmować systemowy instrument służący do

⁵ COM(2010) 639 wersja ostateczna.

⁶ Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 4 lutego 2010 r. (EUCO 2/11).

⁷ Rozporządzenie (UE) nr 994/2010. Ponadto traktat EURATOM przewiduje zgłoszenia i weryfikację ex ante w przypadku umów dwustronnych zawieranych przez państwa członkowskie w tej dziedzinie. W przypadku umów handlowych dotyczących dostaw materiałów jądrowych zawieranych przez obiekty

wymiany informacji na poziomie UE przed rozpoczęciem negocjacji z państwami trzecimi i po ich zakończeniu.

Ponadto Komisja jest gotowa zapewnić państwom członkowskim wsparcie prawne w trakcie negocjowania umów, które mają bezpośredni związek z prawodawstwem dotyczącym rynku wewnętrznego⁸. W szczególnych przypadkach Komisja może sporządzić ocenę ex-ante dotyczącą zgodności przyszłej umowy międzyrządowej z przepisami UE zanim taka umowa zostanie podpisana.

Siła przetargowa wewnętrznego rynku energii UE powinna być lepiej wykorzystywana w celu ułatwienia realizacji dużych projektów infrastrukturalnych łączących sieć UE z państwami trzecimi, a zwłaszcza z tymi państwami, w których brakuje stabilności politycznej i handlowej oraz pewności prawa. Podejście opracowane na poziomie UE może pomóc w ograniczeniu tych zagrożeń. W przypadkach, gdy umowy mają duży wpływ na unijne cele w zakresie polityki energetycznej oraz jeżeli istnieje możliwość zapewnienia wyraźnej wartości dodanej poprzez wspólne działanie, konieczne może być udzielenie mandatów negocjacyjnych dla UE. Niedawne przyjęcie przez Radę⁹ mandatu upoważniającego Komisję do prowadzenia negocjacji w sprawie umowy z Azerbejdżanem i Turkmenistanem dotyczącej ram prawnych dla gazociągu transkaspjskiego stanowi przykład korzyści, jakie płyną z działań podejmowanych na rzecz bezpieczeństwa energetycznego na szczeblu UE. W przyszłości podobne podejście mogłoby zostać wykorzystane w celu ustanowienia ram stanowiących odpowiednią podstawę prawną i polityczną dla importu energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych z krajów z południowej części basenu Morza Śródziemnego¹⁰.

Najważniejsze planowane działania następce:

- Ustanowienie mechanizmu służącego do zwiększenia przejrzystości i umożliwienia wymiany informacji dotyczących umów dwustronnych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi i państwami trzecimi
- Wynegocjowanie na szczeblu UE umów z państwami trzecimi w przypadkach, gdy będzie to niezbędne do osiągnięcia głównych celów UE, na przykład w celu ułatwienia realizacji dużych projektów infrastrukturalnych

1.2. Integracja sieci: dywersyfikacja źródeł i dróg dostaw

UE powinna rozszerzyć i zdywersyfikować powiązania między siecią europejską a krajami sąsiadującymi. W swoim komunikacie zatytułowanym „Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie”¹¹ Komisja przedstawiła plan generalny stworzenia zintegrowanej sieci energetycznej z uwzględnieniem kluczowych połączeń z państwami trzecimi.

jądrowe z UE Traktat Euratom wymaga, aby Agencja Dostaw Euratomu była jedną ze stron umowy i aby pełniła ona aktywną rolę w zapewnianiu bezpieczeństwa dostaw paliw jądrowych.

⁸ Wsparcia takiego z powodzeniem udzielono podczas negocjacji dotyczących umowy międzyrządowej w sprawie gazociągu Nabucco i podczas negocjacji między Rzeczpospolitą Polską a Rosją dotyczących gazociągu jamalskiego.

⁹ Z zastrzeżeniem ostatecznego zatwierdzenia.

¹⁰ Zob. również pkt 1.3.

¹¹ COM(2010) 677 wersja ostateczna.

Ze względu na coraz niższy poziom produkcji gazu ziemnego w UE i obawy dotyczące bezpieczeństwa dostaw, konieczne jest utworzenie nowych gazociągów do celów importu tego surowca oraz innych elementów infrastruktury, takich jak np. terminale LNG. Jednym z głównych priorytetów UE w zakresie infrastruktury jest otwarcie południowego korytarza gazowego, który zapewni bezpośrednią trasę dla dostaw gazu pokrywających około 10-20 % szacunkowego zapotrzebowania na gaz w UE do 2020 r.

UE musi wykazać, że jest gotowa do współpracy z państwami z regionu Morza Kaspijskiego i z Bliskiego Wschodu w perspektywie długoterminowej, zarówno pod względem politycznym jak i gospodarczym. Musi również wspierać kraje będące głównymi dostawcami, takie jak Azerbejdżan, Turkmenistan, Irak i inne, zwłaszcza w regionie Azji Środkowej, w ich działaniach, których celem jest efektywny i zrównoważony rozwój sektora energii oraz powiązany z nim rozwój handlu i zwiększenie możliwości inwestycyjnych ze strony UE.

W ramach korytarza południowego proponowana umowa między UE a Azerbejdżanem i Turkmenistanem dotycząca przesyłu gazu i infrastruktury gazowej w regionie transkaspjskim powinna umożliwić budowę fizycznej infrastruktury na potrzeby dostaw turkmeńskiego gazu przez Morze Kaspijskie.

Około 20 % dostaw gazu do UE przechodzi przez Ukrainę. UE powinna wspierać działania mające na celu przywrócenie ukraińskiego systemu przesyłu gazu przy jednoczesnym zwiększeniu przejrzystości i udoskonaleniu ram prawnych. Jej celem powinno również być przyspieszenie wejścia Ukrainy do Wspólnoty Energetycznej.

UE musi również dążyć do ustanowienia trójstronnej współpracy z Rosją i Ukrainą na poziomie politycznym i administracyjnym w celu zapewnienia stabilnych i nieprzerwanych dostaw gazu poprzez korytarz wschodni.

Znaczenie państw z regionu Morza Śródziemnego jako dostawców energii do UE jest coraz większe, zarówno jeśli chodzi o paliwa kopalne, jak również w kontekście potencjalnych dostaw energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. UE powinna być zatem bardziej aktywnie zaangażowana we wspieranie rozwoju infrastruktury energetycznej w tym regionie.

Jeśli chodzi o sektor ropy, priorytetowe znaczenie ma uruchomienie Euroazjatyckiego Korytarza Transportu Ropy Naftowej, który zapewniłby bezpośredni dostęp do złóż ropy naftowej na Morzu Kaspijskim. W ramach dialogu na temat energii prowadzonego z Rosją należy uwzględnić kwestię stabilności dostaw ropy naftowej realizowanych za pośrednictwem rurociągu „Przyjaźń”.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Dalsza realizacja kluczowych projektów infrastrukturalnych określonych w komunikacie Komisji „Priorytety w odniesieniu do infrastruktury energetycznej na 2020 r. i w dalszej perspektywie”
- Dywersyfikacja źródeł i dróg dostaw gazu i ropy, m. in. poprzez otwarcie korytarza południowego w trybie pilnym
- Wspieranie rentowności i ciągłości funkcjonowania istniejącej infrastruktury ropy naftowej i gazu ziemnego na Wschodzie i wspieranie modernizacji ukraińskiej sieci przesyłowej gazu do 2020 r.

- Rozwój współpracy trójstronnej z Rosją i Ukrainą na poziomie politycznym i administracyjnym w celu zapewnienia stabilnych i nieprzerwanych dostaw gazu poprzez korytarz wschodni
- Wspieranie współpracy dotyczącej projektów w zakresie energii odnawialnej z krajami z południowej części basenu Morza Śródziemnego, zwłaszcza w ramach śródziemnomorskiego planu na rzecz energii słonecznej, który przewiduje uruchomienie pilotażowych projektów dotyczących elektrowni słonecznych w latach 2011-2012

1.3. Integracja rynku z krajami sąsiadującymi: podejście kompleksowe i zróżnicowane

Komisja i Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa zobowiązali się do zacieśnienia współpracy energetycznej¹² z partnerami w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa w celu zwiększenia integracji rynku i bezpieczeństwa energetycznego. Celem jest osiągnięcie zintegrowanego rynku energii obejmującego wszystkie kraje sąsiedzkie i opartego na konwergencji regulacyjnej. Aby wspierać rozwój sprawiedliwych warunków konkurencji dla dostawców, zarówno wewnątrz, jak i poza UE, należy skorzystać z istniejących instrumentów UE. Konieczne będzie jednak przyjęcie zróżnicowanego podejścia, tak aby zbudować zrównoważone partnerstwa odzwierciedlające gotowość poszczególnych państw do dostosowania swoich ram regulacyjnych do ram unijnych i, w stosownych przypadkach, do wprowadzenia w życie cen uprawnień do emisji dwutlenku węgla jako elementu zapewniającego równe warunki działania dla producentów energii elektrycznej¹³.

Państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG), w tym Norwegia, są już częścią wewnętrznego rynku UE. Należy również rozwijać współpracę ze Szwajcarią. Prowadzone obecnie negocjacje dotyczące umowy mającej na celu pełną integrację rynków energii elektrycznej powinny zostać potraktowane priorytetowo; poza tym należy również rozważyć możliwość rozszerzenia tych negocjacji na inne obszary, takie jak energia ze źródeł odnawialnych i gaz ziemny.

Traktat o Wspólnocie Energetycznej stanowi punkt odniesienia dla większości państw sąsiadujących z UE, które pragną być częścią europejskiego systemu energetycznego. W związku z niedawnym przystąpieniem Republiki Mołdowy i Ukrainy, Wspólnota Energetyczna ma możliwość połączenia rynku UE z dziewięcioma krajami sąsiadującymi. Jej zakres regulacyjny powinien być stopniowo rozszerzany i połączony z efektywniejszym wprowadzaniem w życie i egzekwowaniem przepisów oraz z zapewnieniem konkretnej pomocy w reformowaniu tych rynków¹⁴. Wspólnota Energetyczna może zostać rozszerzona o kraje, które zawarły umowę o wolnym handlu z UE lub planują rozpoczęcie negocjacji w tej sprawie, i które wykazują zarówno gotowość, jak i zdolność do wprowadzenia do swoich porządków prawnych odpowiednich przepisów UE.

¹² Wspólny komunikat „Nowa koncepcja działań w obliczu zmian zachodzących w sąsiedztwie” COM (2011) 303.

¹³ Warunki udziału państw trzecich w pracach Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki (ACER) i w europejskich sieciach operatorów systemów przesyłowych (ENTSOs) są związane z wprowadzeniem odpowiednich przepisów UE.

¹⁴ COM(2011) 105 wersja ostateczna.

Turcja zostanie wkrótce włączona do unijnej sieci energetycznej i może stać się dla UE istotnym węzłem gazowym i państwem tranzytowym. Postępy w negocjacjach w sprawie przystąpienia Turcji do Traktatu o Wspólnocie Energetycznej oraz postępy na drodze do otwarcia rozdziału dotyczącego energii w negocjacjach akcesyjnych przyczyniłyby się do pogłębienia współpracy i ustanowienia solidnych ram dla przesyłu gazu ziemnego przez Turcję.

Równocześnie inicjatywa Baku oraz platforma bezpieczeństwa energetycznego partnerstwa wschodniego powinny nadal stanowić główne ramy dla regionalnych dialogów energetycznych pomiędzy UE a jej sąsiadami na Wschodzie, przy czym należy również wykorzystać wsparcie w ramach unijnego programu INOGATE¹⁵.

Sytuacja energetyczna w krajach z południowej części basenu Morza Śródziemnego wymaga opracowania ambitnych planów. Do roku 2020 zapotrzebowanie na energię w tym regionie prawdopodobnie ulegnie podwojeniu w porównaniu z obecnym poziomem. Konieczne jest więc pilne przeprowadzenie reform rynku, aby możliwe było stymulowanie inwestycji w zakresie czystej i efektywnej energii i niskoemisyjnych technologii energetycznych. Jako pierwszy krok UE jest gotowa do podjęcia działań na rzecz utworzenia unijnośródziemnomorskiego partnerstwa energetycznego, którego głównym celem byłby rozwój technologii produkcji energii ze źródeł odnawialnych¹⁶. Wstępne rozmowy z partnerami w tym regionie, takimi jak Maroko i Algieria, są obiecujące i wskazują, że inicjatywa ta wychodzi naprzeciw ich oczekiwaniom i zasługuje na szczegółową analizę.

Komisja wraz z państwami członkowskimi powinna wspierać wspólne projekty realizowane przez przemysł we wszystkich krajach sąsiadujących w kluczowych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, takich jak energia ze źródeł odnawialnych, efektywność energetyczna i zarządzanie popytem, przy czym szczególną uwagę należy zwrócić na badania i innowacje, rozwój gospodarczy i tworzenie miejsc pracy. W tym celu Komisja może rozważyć poprawę warunków oferowanych na mocy dyrektywy w sprawie energii ze źródeł odnawialnych¹⁷ w odniesieniu do wspólnych projektów państw członkowskich Wspólnoty Energetycznej i innych państw trzecich, o ile może to zostać dokonane bez podważania zasady dodatkowości i poziomu ambicji celów w zakresie rozwoju energii ze źródeł odnawialnych w UE. Komisja będzie w dalszym ciągu wspierać uczestnictwo krajów sąsiadujących w takich inicjatywach UE jak „Inteligentne miasta i wspólnoty” oraz „Porozumienie burmistrzów”. UE powinna również rozważyć zaproponowanie kompleksowych dwustronnych partnerstw tym krajom, które są zainteresowane dalszą integracją.

Najważniejsze planowane działania następce:

- Zakończenie negocjacji ze Szwajcarią, zgodnie z przyjętymi wytycznymi negocjacyjnymi, mających na celu pełną integrację rynków energii elektrycznej
- Zacieśnienie współpracy energetycznej z krajami będącymi w trakcie procesu

¹⁵ Program INOGATE wspiera współpracę dotyczącą polityki energetycznej między UE a krajami Europy Wschodniej, Kaukazu i Azji Środkowej.

¹⁶ Zgodnie z propozycją przedstawioną we wspólnym komunikacie Komisji i Wysokiego Przedstawiciela zatytułowanym „Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu z południowym regionem Morza Śródziemnego” COM (2011) 200 wersja ostateczna.

¹⁷ Dyrektywa 2009/28/WE.

akcesyjnego poprzedzającego przystąpienie do UE

- Pogłębienie Traktatu o Wspólnocie Energetycznej i przedłużenie jego okresu obowiązywania na okres po 2016 r. oraz zwiększenie nacisku na skuteczną realizację jego postanowień
- Zaproponowanie partnerom zawarcia unijnośródziemnomorskiego partnerstwa energetycznego, które początkowo będzie skoncentrowane na rozwoju rynku energii elektrycznej i energii ze źródeł odnawialnych w tych krajach do 2020 r.
- Zachęcanie państw trzecich do prowadzenia ambitnej polityki dotyczącej efektywności energetycznej oraz energii ze źródeł odnawialnych, przy jednoczesnym zapewnianiu wszystkim uczestnikom rynku energetycznego równych warunków działania

1.4. Dialog energetyczny UE - Rosja: od partnerstwa do integracji

Rosja odgrywa wyjątkowo istotną rolę na europejskim rynku energii. Naszym wspólnym celem powinno być zwiększanie zbieżności dwóch rynków energii w oparciu o przekonanie, że Federacja Rosyjska może w ten sposób uzyskać optymalne korzyści społeczno-ekonomiczne z eksportu energii, a UE może zwiększyć konkurencyjność na swoim rynku energii.

Do współpracy w dziedzinie energii konieczna jest nowa i solidna podstawa prawna. W związku z powyższym negocjacje w sprawie nowej umowy między UE a Rosją¹⁸ powinny objąć takie kluczowe zagadnienia jak dostęp do zasobów energetycznych, sieci i rynków eksportowych, ochrona inwestycji, wzajemność, zapobieganie kryzysom i współpraca, zapewnianie równych warunków działania i ustalanie cen zasobów energetycznych. Konieczne jest również zapewnienie pewności prawa w kwestiach dotyczących energii jądrowej, których dotyczy przygotowywana obecnie umowa o współpracy w dziedzinie energii jądrowej Euratom – Rosja. Jeśli chodzi o region Morza Bałtyckiego, w którym konieczne jest zintegrowanie sieci krajów bałtyckich z systemem elektroenergetycznym Unii, UE powinna podjąć działania w celu zawarcia umowy technicznej między UE, Rosją i Białorusią w sprawie przepisów dotyczących zarządzania sieciami energetycznymi w tym regionie.

Dialog energetyczny UE – Rosja wymaga ściślejszej współpracy pomiędzy państwami członkowskimi a Komisją. Dialog energetyczny UE – Rosja został niedawno wzmocniony poprzez podpisanie uaktualnionej umowy w sprawie mechanizmu wczesnego ostrzegania mającego na celu dalsze usprawnienie koordynacji w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej w zakresie dostaw lub zapotrzebowania, ustanowienie unijno-rosyjskiej rady doradczej ds. gazu oraz przeprowadzenie intensywnych rozmów na temat przyszłego rozwoju infrastruktury, z uwzględnieniem rozwoju ram regulacyjnych.

W oparciu o te starania opracowany zostanie unijno-rosyjski plan działania, w którym określone zostaną możliwości podjęcia współpracy długoterminowej. Działania te będą wspierały reformy rynku oraz pomogą poprawić klimat inwestycyjny dla unijnych przedsiębiorstw energetycznych działających w Federacji Rosyjskiej. Działania te powinny

¹⁸ Nowa umowa między UE a Rosją będzie mieć na celu ustanowienie kompleksowych ram współpracy i zastąpi umowę o partnerstwie i współpracy między UE a Rosją, które obowiązuje od 1997 r.

również umożliwić sprawniejszą koordynację rozmów na temat dużych projektów infrastrukturalnych, w których uczestniczy kilka państw członkowskich UE lub państwa trzecie. Należy zintensyfikować rozmowy dotyczące bezpieczeństwa jądrowego oraz zgodnie z umową o partnerstwie na rzecz modernizacji między UE i Federacją Rosyjską¹⁹, należy pogłębić współpracę w dziedzinie badań i innowacji, efektywności energetycznej i innych zrównoważonych technologii energetycznych.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Uznanie, że intensywniejsze negocjacje dotyczące energetycznych aspektów nowej umowy należy potraktować jako działanie priorytetowe
- Przyspieszenie wprowadzenia w życie umowy o partnerstwie na rzecz modernizacji między UE i Federacją Rosyjską poprzez realizację konkretnych wspólnych projektów w dziedzinie technologii produkcji czystej i wydajnej energii oraz badań i innowacji
- Zaangażowanie Rosji w inicjatywy na rzecz realizacji unijnego planu działania w dziedzinie energii na okres do 2050 r.
- Zawarcie umowy technicznej między UE, Rosją i Białorusią w sprawie przepisów technicznych dotyczących zarządzania sieciami energetycznymi w regionie Morza Bałtyckiego

2. WZMACNIANIE PARTNERSTW NA RZECZ PEWNYCH, BEZPIECZNYCH, TRWAŁYCH I KONKURENCYJNYCH DOSTAW ENERGII

Będąc jednym z największych odbiorców i importerów energii oraz dostawców technologii energetycznych, UE jest żywotnie zainteresowana rozwojem polityki w dziedzinie energii prowadzonej przez jej partnerów na całym świecie. Jednym ze strategicznych interesów UE jest utworzenie stabilnych i długoterminowych partnerstw z kluczowymi dostawcami i z nowymi potencjalnymi dostawcami, jak również z krajami będącymi odbiorcami, w tym z krajami o gospodarkach wschodzących.

Standardy przejrzystości rynku i regulacji w UE należą do najwyższych na świecie, podobnie jak bardzo wysokie standardy bezpieczeństwa jądrowego i bezpieczeństwa wydobywania ropy naftowej i gazu ziemnego. W ramach współpracy międzynarodowej UE może pomóc innym krajom w podniesieniu ich standardów.

2.1. Partnerstwa z dostawcami energii

Partnerstwa UE z kluczowymi dostawcami energii powinny być wzajemnie korzystne i powinny odzwierciedlać istniejące współzależności. Partnerstwa te, które należy realizować przy użyciu odpowiednich instrumentów współpracy i umów, powinny obejmować dużą liczbę obszarów, takich jak współpraca regulacyjna, bezpieczeństwo energetyczne i ochrona, badania i innowacje, efektywność energetyczna, dostęp do rynku i ochrona inwestycji. Takie formy partnerskiej współpracy powinny również obejmować efektywne wykorzystywanie

¹⁹ Partnerstwo zainicjowano na szczycie UE - Rosja, który odbył się dnia 1 czerwca 2010 r.

dostępnych zasobów, jak również wspólną ocenę długoterminowych perspektyw dotyczących zapotrzebowania na energię i jej dostaw.

Poza Rosją, realizacja kompleksowego podejścia może nastąpić w ramach współpracy prowadzonej z innymi głównymi dostawcami węglowodorów²⁰:

- Prowadzony od dłuższego czasu na szczeblu ministerialnym dialog energetyczny między UE a Norwegią ma już na celu szeroko pojętą koordynację polityki energetycznej. Norwegia, która jest związana z UE w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jest ważnym partnerem UE w wielu różnych obszarach związanych z ogólną polityką energetyczną i z bezpieczeństwem dostaw. Partnerstwo to ma możliwość dalszego pogłębienia i rozwoju.
- Podobnie w interesie Unii leży rozszerzenie i pogłębienie współpracy w dziedzinie energii z Algierią. Obie strony zamierzają bezzwłocznie zakończyć prace nad protokołem ustaleń w sprawie energii, dzięki któremu możliwe będzie rozszerzenie dwustronnej współpracy energetycznej poza tradycyjny obszar handlu ropą i gazem, zwłaszcza w celu podjęcia współpracy w zakresie rozwoju energii ze źródeł odnawialnych i handlu nią.
- Partnerstwo energetyczne UE z Arabią Saudyjską również stwarza obiecujące możliwości rozszerzenia zakresu dwustronnej współpracy poza sektorem ropy naftowej.
- Ze względu na fakt, iż obalono reżim Kaddafiego, UE jest gotowa, by rozszerzyć kompleksowe partnerstwo z krajami północno-afrykańskimi o Libię. Przyszła współpraca w dziedzinie energii między UE a Libią mogłaby obejmować szereg zagadnień, takich jak energia ze źródeł odnawialnych, energia elektryczna i zarządzanie rynkami energii, oraz mogłaby ułatwić pełną integrację Libii z unijnośródziemnomorskimi strukturami współpracy energetycznej. Ponadto UE będzie wspierać działania europejskich przedsiębiorstw mające na celu pomoc w odbudowie potencjału Libii w zakresie eksportu ropy i gazu.

UE prowadzi również już od dłuższego czasu współpracę energetyczną z OPEC i z większością jej członków. Oprócz tych tradycyjnych dostawców, istnieją inne regiony i kraje, które oferują możliwość dywersyfikacji dostaw do UE: region Morza Kaspijskiego, Azja Środkowa oraz region Zatoki Perskiej, jak również jak region arktyczny i takie kraje jak Irak, Brazylia, Wenezuela, Kanada i Nigeria oraz inni producenci z Afryki.

Centralnym elementem powyższych działań powinno być odpowiednie zarządzanie zasobami energetycznymi, w tym z zastosowaniem zasad objętych Inicjatywą Przejrzystości w Branżach Wydobywczych²¹, oraz stopniowe wycofywanie nieefektywnych dotacji do paliw kopalnych przyczyniających się do marnotrawienia zasobów, jak również zrównoważone praktyki produkcyjne, takie jak np. ograniczenie spalania gazu w pochodniach.

²⁰ Prawie 85 % gazu ziemnego i prawie 50 % ropy naftowej importowanych do UE pochodzi z Rosji, Norwegii i Algierii. Około 36 % ropy naftowej importowanej do UE pochodzi z krajów należących do OPEC.

²¹ Inicjatywa EITI wspiera praworządność w krajach bogatych w surowce poprzez weryfikację i pełną publikację płatności dokonywanych przez przedsiębiorstwa i dochodów uzyskiwanych przez budżet z tytułu wydobycia ropy naftowej, gazu i węgla.

Ze względu na duże znaczenie skroplonego gazu ziemnego (LNG) dla dostaw energii do UE i biorąc pod uwagę jego zasadniczy wpływ na światowy rynek gazu, w celu zapewnienia przejrzystości i elastyczności rynku światowego konieczna jest współpraca z głównymi dostawcami, takimi jak Katar, Australia oraz Trynidad i Tobago, jak również z obecnymi i przyszłymi głównymi odbiorcami, takimi jak Japonia, Chiny i Indie.

Unijne cele polegające na obniżeniu emisji wymagają utworzenia nowego rodzaju partnerstw, w ramach których zaistnieje potencjał dla energii ze źródeł odnawialnych. Partnerstwa z krajami będącymi producentami i odbiorcami biopaliw, takimi jak Brazylia, Stany Zjednoczone i inne kraje w Afryce i w Azji, powinny mieć na celu wspieranie spełniania wymogów dotyczących zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do biopaliw oraz biopłynów. Partnerstwa te powinny się również przyczyniać do wdrażania działań na rzecz podnoszenia efektywności energetycznej.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Pogłębienie prowadzonych obecnie dialogów z głównymi dostawcami energii oraz rozpoczęcie nowych dialogów ze wschodzącymi producentami energii, tak aby uwzględniały one np. energię ze źródeł odnawialnych i LNG
- Położenie większego nacisku w ramach wszystkich prowadzonych dialogów na kwestie związane ze sprawnym zarządzaniem i inwestycjami, energią ze źródeł odnawialnych i efektywnością energetyczną

2.2. Partnerstwa z państwami uprzemysłowionymi i z państwami o szybko rozwijających się gospodarkach

Dialog UE prowadzony z innymi dużymi odbiorcami energii, zarówno z krajami uprzemysłowionymi, jak i z krajami o gospodarkach wschodzących, powinien koncentrować się na budowie przejrzystych i przewidywalnych ogólnoświatowych rynków energii, w ramach których należy promować efektywność energetyczną i energię ze źródeł niskoemisyjnych oraz zaawansowane badania i innowacje w dziedzinie technologii. Wspólne działania podjąć można zwłaszcza w odniesieniu do takich kwestii jak normy międzynarodowe oraz etykietowanie i certyfikacja produktów (np. unijna inicjatywa Energy Star²²), ponieważ mają one duże znaczenie dla stymulowania obrotu i dostępu do rynku, a także dla wykorzystania i zapewniania dostępności technologii niskoemisyjnych. Konstrukttywne dialogi prowadzone już z Chinami, Rosją i USA stanowią dobre przykłady takiej współpracy z krajami będącymi odbiorcami energii.

Duże projekty międzynarodowe, takie jak ITER, są sposobem na osiągnięcie znaczących rezultatów w zakresie współpracy technicznej. Biorąc pod uwagę skalę i zakres europejskich inicjatyw przemysłowych w ramach strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych²³, istnieje szereg możliwości współpracy międzynarodowej. Działania UE, takie jak na przykład europejska sieć projektów demonstracyjnych w zakresie wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, powinny być powiązane z odpowiednimi inicjatywami światowymi w celu wymiany najlepszych praktyk i wspierania rozwoju tych technologii. Aby zachować pozycję Europy w dziedzinie badań naukowych i innowacji,

²² www.eu-energystar.org.

²³ COM(2007) 723.

współpraca w zakresie technologii z naszymi partnerami powinna być wzajemnie korzystna, zwłaszcza w kwestii dostępu do programów badawczo-rozwojowych, a także w kwestii zapewniania równych warunków działania i ochrony praw własności intelektualnej.

Współpraca z krajami będącymi odbiorcami energii musi również uwzględniać nowe wyzwania. Przykładowo, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, magazynowanie energii elektrycznej i inne zaawansowane rozwiązania energetyczne wymagają różnego rodzaju surowców, w tym rzadkich minerałów, których dostawa ma w chwili obecnej znaczenie krytyczne. Oprócz zagwarantowania dostępności i dostępu do tych surowców, ze względu na nowe wyzwania związane z bezpieczeństwem dostaw minerałów, ich toksycznością i powodowanym przez nie obciążeniem dla środowiska, konieczne jest prowadzenie badań naukowych w celu opracowania substytutów zastępujących je lub ograniczających ich wykorzystanie. Skoordynowane działania UE prowadzone wraz z innymi liderami w dziedzinie technologii, w tym z USA i z Japonią, powinny przyczynić się do osiągnięcia postępów w tej dziedzinie.

Spośród państw uprzemysłowionych dialog między UE a USA, zwłaszcza na forum Rady ds. Energii UE-USA ustanowionej w 2009 r., ma duże znaczenie dla polityki energetycznej UE. Opierając się na wcześniejszych doświadczeniach, w ramach tego dialogu należy skoncentrować się na wspieraniu stabilnych, przewidywalnych i przejrzystych światowych rynków energii, koordynacji systemów regulacyjnych, wspieraniu programów badawczych w celu przyspieszenia rozwoju czystych i efektywnych technologii energetycznych oraz na działaniach mających na celu opracowanie wspólnych norm. Aby w pełni skorzystać z tej współpracy, obie strony powinny realizować i zacieśniać wspólne działania w istniejących ramach, takie jak działania na rzecz rozwoju e-mobilności prowadzone przez Transatlantycką Radę Gospodarczą (TEC) oraz m. in. działania na rzecz rozwoju inteligentnych sieci i magazynowania energii prowadzone przez Radę ds. Energii UE-USA.

W działaniach zewnętrznych prowadzonych przez UE należy odpowiednio uwzględnić znaczącą rolę krajów azjatyckich, takich jak np. Japonia. UE i Japonia powinny nadać nowy impuls swoim wspólnym działaniom na rzecz osiągnięcia celów związanych z bezpieczeństwem, trwałością i zabezpieczeniem dostaw energii. W centrum działań prowadzonych przez UE wspólnie z Japonią powinny znaleźć się badania i innowacje w dziedzinie technologii energetycznych, określanie międzynarodowych norm, inteligentne sieci oraz bezpieczeństwo jądrowe.

Chiny już teraz są największym odbiorcą energii. Szybkie zmiany na rynku energii dobrze ilustrują prognozy, według których za ponad połowę wzrostu światowego zapotrzebowania na energię w ciągu najbliższych 25 lat odpowiedzialne będą Chiny i Indie²⁴. Sytuacja ta stwarza dla UE nowe wyzwania, które wymagają zdecydowanej reakcji.

W ostatnich latach udało się rozszerzyć dialog UE – Chiny. Zarówno Europie, jak i Chinom zależy na zwiększeniu efektywności energetycznej i racjonalnego wykorzystania energii w Chinach, a także na zapewnieniu równych warunków działania przedsiębiorstwom z UE. Wśród obszarów przyszłej współpracy, w ramach której należy również uwzględnić szybką urbanizację Chin, znajdują się efektywność energetyczna, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla, inteligentne sieci, badania w dziedzinie syntezy jądrowej oraz bezpieczeństwo jądrowe.

²⁴ Międzynarodowa Agencja Energetyczna, „World Energy Outlook 2010”.

Zapotrzebowanie na energię w krajach o gospodarkach wschodzących wzrasta w niespotykanym do tej pory tempie. W ramach stosunków z takimi krajami jak Indie i Brazylia UE powinna podejmować działania stanowiące przedmiot wspólnego zainteresowania, dotyczące np. polityki energetycznej oraz kwestii regulacyjnych, ustalania norm oraz badań i innowacji w dziedzinie technologii, w tym w takich obszarach jak energia ze źródeł odnawialnych, zrównoważone biopaliwa, czysty węgiel, efektywność energetyczna, inteligentne sieci oraz synteza jądrowa.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Zaproszenie USA, Japonii i innych uprzemysłowionych krajów partnerskich do podjęcia wspólnych działań z UE w celu przyspieszenia prac nad ambitnymi strategiami w dziedzinie technologii niskoemisyjnych i efektywności energetycznej, obejmującymi m.in. współpracę regulacyjną, wspólne projekty badawczo-rozwojowe, mobilność naukowców oraz wspólne prace nad wydajniejszymi surowcami i normami stosowanymi w nowych technologiach o znaczeniu krytycznym, tak jak ma to już miejsce w ramach działań prowadzonych przez Radę ds. Energii UE-USA
- Opracowanie wraz z kluczowymi partnerami, takimi jak USA i Japonia, długoterminowych planów działania w zakresie energii ze źródeł niskoemisyjnych w celu wsparcia współpracy technologicznej, badawczej i przemysłowej
- Zaproponowanie trójstronnej inicjatywy z udziałem Japonii i USA w zakresie badań dotyczących surowców o krytycznym znaczeniu dla zastosowań w energetyce, zwłaszcza w dziedzinach stanowiących duże wyzwanie pod względem technologicznym, takich jak np. substytucja pierwiastków ziem rzadkich
- Zwiększenie nacisku na zasadę wzajemności w ramach unijnej współpracy naukowo-technicznej w dziedzinie energii prowadzonej w ramach Unii innowacji²⁵; zacieśnienie współpracy między krajowymi laboratoriami badań energetycznych w USA a laboratoriami w UE, w tym z podlegającym Komisji Wspólnym Centrum Badawczym
- Przygotowanie przez UE i państwa członkowskie wspólnych podejść w odniesieniu do Chin, Indii, Brazylii i Republiki Południowej Afryki, mających na celu wspieranie działań strategicznych i rozwoju technologii w dziedzinach energii ze źródeł niskoemisyjnych oraz zarządzania popytem, jak również pogłębienie prowadzonych już dialogów dwustronnych, tak aby uwzględnione w nich były metody zrównoważonej modernizacji i aspekty bezpieczeństwa energetycznego

2.3. Stabilne i przewidywalne ramy dla handlu i inwestycji

Zarówno w ramach stosunków dwustronnych, jak i w przypadku wielostronnych ram prawnych, UE powinna w dalszym ciągu uwzględniać kluczowe zasady handlu i inwestycji, takie jak niedyskryminacja i zapewnienie dostępu do rynku, oraz powinna je egzekwować używając do tego celu skutecznych procedur rozstrzygania sporów. Zasady te powinny być negocjowane w celu dostosowania ich do konkretnych stosunków energetycznych i interesów poszczególnych państw lub grup państw.

²⁵ Jedną z inicjatyw przewodnich w ramach strategii „Europa 2020”.

Zasady te należy uzupełnić o zasady dotyczące zapewnienia wzajemnego i równoważnego dostępu do zasobów energetycznych i sieci w tych krajach, jak również dotyczące ochrony inwestycji, zbliżenia przepisów regulujących politykę cenową, kryteriów zrównoważonego rozwoju oraz mechanizmów zapobiegania kryzysom.

W chwili obecnej podejmowane są znaczące starania mające na celu rozwiązanie konkretnych problemów energetycznych w ramach zawartych przez UE umów handlowych i inwestycyjnych, takich jak np. Traktat Karty Energetycznej, a także na forum WTO. Konieczne jest pilne przyspieszenie prac nad kompleksowymi i spójnymi ramami prawnymi dotyczącymi stosunków energetycznych UE z najważniejszymi dostawcami i państwami tranzytowymi. Prace te mają zasadnicze znaczenie dla zapewnienia większej konwergencji regulacyjnej z sąsiadami UE.

Zgodnie z Kartą Energetyczną, działania należy skoncentrować na głównych obszarach objętych jej mandatem – handlu, tranzycie i ochronie inwestycji. Ponadto, aby zachować znaczenie Traktatu Karty Energetycznej, należy dążyć do rozszerzenia jego członkostwa na kraje z Afryki Północnej i Dalekiego Wschodu. UE uważa, że pełen udział Rosji w tych wielostronnych ramach przyniósłby obopólne korzyści.

Równocześnie Unia musi działać na rzecz zapewnienia równych warunków działań w odniesieniu do inwestycji w dziedzinie zrównoważonej energii poprzez usuwanie przeszkód dla handlu i inwestycji, których liczba ciągle rośnie w tym sektorze, przy użyciu narzędzi dostępnych w ramach strategii dostępu do rynku²⁶. Ograniczenie i usunięcie takich przeszkód jest również ważne z punktu widzenia krajów rozwijających się; należy tego dokonać, aby zwiększyć dostępność technologii, wspierać długoterminowe inwestycje oraz zapewnić odpowiednią ochronę dla inwestorów i rekompensaty za innowacje, tak aby transfer i wykorzystywanie technologii stały się rzeczywistością. UE powinna również aktywnie uczestniczyć w określaniu światowych norm dotyczących zrównoważonego handlu i inwestycji w produkcję energii ekologicznej.

Konieczne jest zapewnienie większej spójności między unijną polityką energetyczną a polityką przemysłową w zakresie konkurencyjności przemysłu UE. Komisja powinna starać się systematycznie wspierać i formalizować uczestnictwo przedstawicieli przemysłu UE w dialogach energetycznych ze strategicznymi partnerami.

Najważniejsze planowane działania następce:

- Wspieranie działań Konferencji Karty Energetycznej mających na celu nakierowanie prac prowadzonych w ramach Karty Energetycznej na główne obszary objęte jej mandatem, czyli handel, tranzyt i inwestycje, oraz rozszerzenie jej zasięgu geograficznego
- Zaproszenie przedstawicieli przemysłu do systematycznego udziału w dialogach energetycznych prowadzonych przez UE ze strategicznymi krajami partnerskimi, w tym poprzez ustanowienie specjalnych forów dla przedsiębiorców

²⁶

COM(2007) 183 wersja ostateczna.

2.4. Promowanie na całym świecie najwyższych norm bezpieczeństwa i ochrony oraz norm środowiskowych

Przepisy zapewniające wysoki poziom bezpieczeństwa jądrowego oraz ochrony instalacji i materiałów jądrowych w UE powinny znaleźć odzwierciedlenie w strategiach zewnętrznych, zwłaszcza w odniesieniu do elektrowni jądrowych, które są bądź będą zlokalizowane w sąsiedztwie UE. Należy również rozważyć podjęcie środków gwarantujących, że takie elektrownie jądrowe spełniają najwyższy poziom bezpieczeństwa jądrowego, możliwy do sprawdzenia w ramach wspólnych inicjatyw dotyczących oceny bezpieczeństwa i ryzyka.

Dwustronne porozumienia Euratomu z większością głównych unijnych dostawców materiałów jądrowych umożliwiają przepływ materiałów i transfer technologii przy zastosowaniu międzynarodowych środków bezpieczeństwa. Prace w tej dziedzinie będą kontynuowane i obejmą zmianę porozumień z Kanadą i Australią, negocjacje w sprawie porozumień z Republiką Południowej Afryki i Federacją Rosyjską oraz rozpoczęcie negocjacji z Chinami. Wszystkie nowe porozumienia jądrowe powinny być zgodne z najwyższymi międzynarodowymi normami bezpieczeństwa i ochrony.

UE powinna zwiększyć swoje działania prowadzone na forach wielostronnych, w tym w ramach Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej (MAEA), aby zagwarantować, że najwyższe normy bezpieczeństwa jądrowego są prawnie wiążące na całym świecie. Zasadniczym elementem w tym zakresie jest przywiązanie większego znaczenia do Konwencji bezpieczeństwa jądrowego.

UE oczekuje, że w przypadku realizacji projektów energetycznych mających wpływ na UE państwa trzecie będą spełniać najwyższe międzynarodowe normy bezpieczeństwa jądrowego i normy środowiskowe, zapewniając w szczególności spójną i przejrzystą ocenę ich transgranicznych skutków dla środowiska w UE.

UE będzie również dążyć do przekształcenia UE w obszar najlepszych praktyk w dziedzinie bezpieczeństwa eksploatacji podmorskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. Komisja przygotowuje konkretne propozycje w celu realizacji tego zobowiązania zarówno w UE, jak i na arenie międzynarodowej. Celem jest podniesienie międzynarodowych norm bezpieczeństwa, zwłaszcza poprzez działania prowadzone na takich forach jak G-20, Międzynarodowa Organizacja Morska, OPEC i międzynarodowe forum organów regulacyjnych.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Rozszerzenie procedury oceny bezpieczeństwa jądrowego na państwa sąsiadujące z UE oraz zacieśnienie współpracy w kwestiach bezpieczeństwa jądrowego w celu wspierania konwergencji ram prawnych i norm
- Dokonanie przeglądu stosowania porozumień Euratomu i rozszerzenie zakresu ich obowiązywania – w stosownych przypadkach – na kwestie dostaw paliwa jądrowego, odpadów jądrowych, norm bezpieczeństwa, badań naukowych i pomocy finansowej na współpracę techniczną
- Wyrażanie wsparcia dla działań na rzecz wprowadzenia międzynarodowych, prawnie wiążących norm bezpieczeństwa jądrowego w trakcie wielostronnych rozmów, w tym na forum MAEA

- Ułatwienie tworzenia forów współpracy regionalnej w dziedzinie regulacji morskiej działalności wydobywczej, opierając się na doświadczeniach forum organów regulacyjnych ds. morskiej działalności wydobywczej na Morzu Północnym
- Utworzenie wraz z zainteresowanymi partnerami z regionu Morza Śródziemnego forum do celów aktywnego promowania najwyższych norm bezpieczeństwa eksploatacji podziemnych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego w tym regionie
- Podjęcie kwestii bezpieczeństwa eksploatacji podziemnych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego z producentami węglowodorów na forum OPEC

3. POPRAWA DOSTĘPU KRAJÓW ROZWIJAJĄCYCH SIĘ DO ZRÓWNOWAŻONEJ ENERGII

Wzrost liczby ludności i rosnące zapotrzebowanie na energię, głównie w krajach wschodzących, przyczyniają się do wahań cen energii, zmniejszenia bezpieczeństwa dostaw oraz wzrostu emisji gazów cieplarnianych. Zrównoważona polityka energetyczna, powszechniejsze wykorzystywanie technologii niskoemisyjnych i efektywnych energetycznie, a także bardziej zrównoważone, przejrzyste i niedyskryminacyjne ramy prawne dla inwestycji, w tym dla inwestycji w odnawialne źródła energii, przyczynią się do poprawy dostępu do energii, zwiększając jednocześnie bezpieczeństwo dostaw i ograniczając napięcia na światowych rynkach energii.

Obecnie 1,4 miliarda ludzi na całym świecie, głównie w Afryce Subsaharyjskiej i Azji Południowej, nadal nie ma dostępu do energii elektrycznej, a 2,7 miliarda ludzi nadal wykorzystuje do gotowania biomasę. Niski poziom dostępu do niezawodnych usług elektroenergetycznych stanowi główną przeszkodę dla rozwoju gospodarczego, a powszechne stosowanie drewna opałowego w tradycyjnych piecach i niezrównoważone wykorzystanie węgla drzewnego powoduje poważne problemy zdrowotne i jest także przyczyną wylesiania.

Energia ma bardzo duże znaczenie dla osiągnięcia milenijnych celów rozwoju oraz jest kluczowym czynnikiem zwalczania ubóstwa i zapewniania rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Niemniej jednak zapewnienie dostępu do nowoczesnych usług energetycznych nadal pozostaje jednym z głównych problemów na drodze do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju i z tego względu stanowi centralny element realizowanej przez Komisję polityki rozwoju²⁷.

Kraje o niskim dochodzie i kraje najslabiej rozwinięte tylko w niewielkim stopniu odpowiadają za globalne emisje gazów cieplarnianych. Przykładowo Afryka, zamieszkała przez 15 % światowej populacji, odpowiada ze mniej niż 4% światowej emisji CO₂. Szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych i zapewnienie większej efektywności energetycznej w tych krajach przyczyni się do zwiększenia trwałości ich gospodarek, nie ograniczając przy tym aspiracji gospodarczych ludności z tych najuboższych regionów na świecie. Zielona rewolucja energetyczna w Afryce może zapewnić lokalne miejsca pracy i nowe możliwości uzyskania dochodu.

Wahania cen ropy wywierają znaczny wpływ na rozwijające się gospodarki. Wykorzystanie energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, zarządzanie popytem na energię, zwiększenie

²⁷ SEC(2009) 534.

przejrzystości rynku oraz zwiększenie efektywności energetycznej mogą złagodzić wpływ przyszłych gwałtownych skoków ceny ropy naftowej. Wspierając integrację regionalną i handel energią elektryczną, a także sprawiedliwą i efektywną politykę cenową, UE może pomóc w zwiększeniu niezawodności i dostępności źródeł energii, przyczyniając się tym samym do zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Działania UE w Afryce powinny koncentrować się na realizacji celów wspólnego partnerstwa energetycznego UE – Afryka polegających na zapewnieniu dostępu do nowoczesnych usług energetycznych, tworzeniu wzajemnych połączeń regionalnych oraz wykorzystaniu energii ze źródeł odnawialnych. Inicjatywa energetyczna UE²⁸ zostanie rozszerzona i dostosowana w celu uwzględnienia globalnych problemów, takich jak zmiana klimatu.

W zielonej księdze Komisji na temat polityki rozwojowej UE²⁹ podkreślono, że zrównoważona energia jest jednym z kluczowych czynników rozwoju. UE jest wyjątkowo dobrze przygotowana do udzielania pomocy w dziedzinie energii krajom rozwijającym się, a w szczególności krajom najsłabiej rozwiniętym. Należy podjąć dalsze starania w celu pełnego włączenia kwestii energetycznych do działań na rzecz rozwoju, wspierając jednocześnie realizację kompleksowych strategii energetycznych, przeprowadzanie reform, tworzenie korzystnych warunków inwestycyjnych, rozwój infrastruktury i podnoszenie efektywności energetycznej w krajach, których dotyczy polityka rozwojowa UE.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Zwiększenie ilości działań zmierzających do osiągnięcia celów związanych z energią określonych w planie UE – Afryka 2020, polegających na zapewnieniu bezpieczeństwa dostaw energii i zwiększeniu dostępu do zrównoważonych usług energetycznych, zgodnie z ustaleniami ministrów UE i państw afrykańskich podjętymi w Wiedniu we wrześniu 2010 r.
- Wspieranie prowadzonych na szczeblu regionalnym działań mających na celu reformę ram prawnych i regulacyjnych w krajach rozwijających się, w szczególności w Afryce, w celu stworzenia warunków rynkowych, które przyciągną inwestycje ze strony sektora prywatnego i zwiększą regionalne możliwości handlowe
- Uruchomienie większej ilości środków w ramach pomocy rozwojowej UE w celu przyspieszenia inwestycji, zarówno w małej skali, aby zwiększyć dostęp do usług energetycznych na obszarach wiejskich, jak i na szerszą skalę, aby poprawić konkurencyjność i bezpieczeństwo energetyczne poprzez stworzenie wzajemnych połączeń i realizację dużych projektów związanych z wytwarzaniem energii
- Położenie nacisku na kwestie energetyczne w ramach wszystkich instrumentów polityki rozwojowej UE oraz dostosowanie systemów wsparcia i instrumentów finansowania do szczególnych potrzeb tego sektora poprzez działania na rzecz rozwoju zdolności i transfer technologii, w tym poprzez badania i innowacje, wspieranie zdecentralizowanej produkcji

²⁸ Inicjatywa energetyczna UE na rzecz zrównoważonego rozwoju i zmniejszania ubóstwa, która jest nadrzędną strukturą koordynacji rozwoju energetycznego między państwami członkowskimi UE, została przedstawiona na Światowym Szczycie w sprawie Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu w 2002 r.

²⁹ COM(2010) 629 wersja ostateczna.

energii ze źródeł odnawialnych, promowanie lokalnych inicjatyw prywatnych i maksymalne wykorzystanie wartości dodanej na szczeblu lokalnym

- Ułatwienie dostępu krajów najslabiej rozwiniętych do finansowania działań w związku ze zmianą klimatu, zwłaszcza poprzez wniesienie wkładu do negocjacji prowadzonych w ramach UNFCCC mających na celu opracowanie nowego mechanizmu czystego rozwoju, który powinien być bardziej dostosowany do potrzeb związanych z dostępem do energii i zrównoważonym rozwojem

4. ZWIĘKSZENIE WSPARCIA DLA POLITYKI UE POZA JEJ GRANICAMI

Realizacja strategii i priorytetów przedstawionych powyżej wymaga podjęcia dalszych kroków mających na celu zwiększenie spójności działań UE oraz ich harmonizację, w tym również działań finansowych, dzięki czemu możliwe będzie spełnienie obopólnych celów i priorytetów UE i państw członkowskich. Z tego względu konieczne jest opracowanie nowego systemu partnerstw energetycznych z głównymi partnerami UE.

4.1. Strategiczne podejście w zakresie partnerstw energetycznych

Utworzenie kompleksowego systemu partnerstw energetycznych UE wymaga zróżnicowanego podejścia i elastyczności pod względem określania zakresu i doboru instrumentów, które należy dostosować do każdego kraju lub organizacji.

Poniższa tabela ilustruje, w jaki sposób zakres współpracy energetycznej należy dostosować i zróżnicować w zależności od charakteru stosunków z naszymi partnerami (stosunki w zakresie integracji rynku, stosunki odbiorca-dostawca, stosunki odbiorca-odbiorca) i które instrumenty prawne i polityczne należy wykorzystać. Należy również pamiętać, że niektóre kraje mogą znajdować się w więcej niż jednej kategorii, oraz że rodzaj powiązań może się zmieniać w miarę upływu czasu.

	Stosunki z sąsiadami/partnerami w zakresie integracji rynku	Stosunki z najważniejszymi dostawcami energii i z państwami tranzytowymi	Stosunki z najważniejszymi uczestnikami rynku na świecie	Stosunki z krajami rozwijającymi się
Zakres	Wszystkie kwestie wchodzące w zakres polityki energetycznej UE	Szeroki zakres kwestii leżących we wspólnym interesie, takich jak bezpieczeństwo dostaw/zapotrzebowanie, współpraca przemysłowa, handel i inwestycje...	Nacisk na kwestie priorytetowe, takie jak badania i innowacje, rozwój technologii niskoemisyjnych, podnoszenie efektywności energetycznej, normy ...	Strategie rozwoju niskoemisyjnego, dostęp do energii, ramy polityczne i regulacyjne, wspieranie produkcji i przesyłu energii, energia ze źródeł odnawialnych ...

Instrumenty	Traktat o Wspólnocie Energetycznej	Strategiczne dialogi energetyczne	Współpraca ad hoc w dziedzinie energii	Współpraca ad hoc w dziedzinie energii
	Instrumenty w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa, instrumenty reagowania w sytuacjach kryzysowych i/lub konkretne umowy o partnerstwie i współpracy, obejmujące m.in. kwestie energetyczne		Inne stosowne instrumenty	Instrumenty w ramach polityki rozwojowej UE, oraz, w stosownych przypadkach, instrumenty reagowania w sytuacjach kryzysowych
	Traktat Karty Energetycznej			
	Umowy handlowe			

Zgodnie z powyższym UE będzie prowadzić z każdym ze swoich najważniejszych partnerów dialog mający na celu omówienie wzajemnych oczekiwań i interesów wynikających z partnerstw energetycznych.

4.2. Poprawa koordynacji wśród państw członkowskich

Przyjęcie bardziej spójnego podejścia przez UE i państwa członkowskie już teraz przynosi korzyści na forach wielostronnych organizacji energetycznych. Korzyści te mogłyby być jednak jeszcze większe, gdyby usprawniono koordynację strategii zewnętrznych państw członkowskich. W tym celu Komisja ustanowi strategiczną grupę ds. międzynarodowej współpracy energetycznej, w skład której wejdą przedstawiciele państw członkowskich i odpowiednich służb UE, i której działalność wspierana będzie przez regularne wspólne przeglądy współpracy UE z krajami trzecimi, każdorazowo poświęcone jednemu krajowi lub regionowi.

Na najważniejszych forach międzynarodowych UE i jej państwa członkowskie muszą co do zasady mówić jednym głosem. W takich przypadkach pełne zastosowanie powinna mieć zasada uczciwej współpracy, w tym również obowiązek zapewnienia jedności zewnętrznej reprezentacji Unii. Jest to istotne zwłaszcza w kontekście działalności Międzynarodowej Agencji Energii (IEA), jak również Międzynarodowego Forum Energetycznego (IEF), międzynarodowego partnerstwa na rzecz współpracy w dziedzinie efektywności energetycznej (IPEEC) oraz Międzynarodowej Agencji Energii Odnawialnej (IRENA).

Ze względu na fakt, iż grupy G8 i G20 coraz częściej i wyraźniej ustalają priorytety w zakresie polityki energetycznej, UE powinna dopilnować, aby należycie uwzględniono jej głos na temat takich strategicznych zagadnień jak bezpieczeństwo eksploatacji podmorskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, bezpieczeństwo jądrowe, wahania cen ropy naftowej, zarządzanie rynkiem i dotacje na paliwa kopalne.

Najważniejsze planowane działania następcze:

- Utworzenie strategicznej grupy ds. międzynarodowej współpracy energetycznej

- Wspieranie konkretnych działań dotyczących bezpieczeństwa eksploatacji podziemnych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego, bezpieczeństwa jądrowego i strategii rozwoju niskoemisyjnego w ramach agendy energetycznej grup G8/G20 oraz współpraca z państwami trzecimi mająca na celu zmniejszenie wahań cen energii
- Wykorzystanie dalszych synergii działań UE z działaniami Międzynarodowej Agencji Energii w dziedzinie prognoz dotyczących zapotrzebowania na energię, analizy rynku i współpracy technicznej
- Zapewnienie aktywnego udziału i wiodącej roli UE w prowadzonych w skali światowej debatach na temat zarządzania zasobami energetycznymi poprzez regularne uczestnictwo w odpowiednich międzynarodowych inicjatywach i ramach energetycznych

4.3. Optymalizacja pomocy zewnętrznej UE w sektorze energetycznym

Energia jest jednym z głównych elementów programów pomocy zewnętrznej UE. Rozmowy na temat wieloletnich ram finansowych UE na okres po 2013 r. są okazją do tego, aby uwzględnić działania związane z energią we wszystkich unijnych instrumentach polityki zewnętrznej, zarówno tematycznych, jak i geograficznych, zgodnie z priorytetami przedstawionymi w niniejszym komunikacie.

Aby uniknąć powielania wysiłków, UE powinna w większym stopniu koordynować swoje działania pomocowe z działaniami państw członkowskich i międzynarodowych instytucji finansowych, takich jak Europejski Bank Inwestycyjny (EBI), Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR) i inne europejskie banki rozwoju oraz Bank Światowy. UE będzie dążyć do maksymalnego zwiększenia synergii pomiędzy różnymi formami pomocy europejskiej, tak jak miało to miejsce w przypadku finansowania powłoki ochronnej w Czarnobylu. W stosownych przypadkach Komisja będzie współpracować z europejskimi bankami rozwoju, aby zapewnić zgodność ich instrumentów finansowych z potrzebami i celami polityki energetycznej UE w państwach trzecich.

W związku z tym Komisja rozważy utworzenie bazy danych projektów w dziedzinie energii realizowanych w krajach partnerskich i finansowanych przez UE, państwa członkowskie UE, EBI, EBOR i inne instytucje.

Najważniejsze planowane działania następce:

- Położenie nacisku na „bezpieczeństwo energetyczne, dostęp do energii i wykorzystanie zrównoważonej energii” w zewnętrznych ramach finansowych UE na okres po 2013 r.
- Wspieranie dostosowywania instrumentów europejskich instytucji finansowych do priorytetów UE w dziedzinie zewnętrznej polityki energetycznej w celu poprawy widoczności i wpływu interwencji Unii Europejskiej w państwach trzecich
- Utworzenie narzędzia wymiany informacji do celów gromadzenia i udostępniania stosownych danych dotyczących programów i projektów w dziedzinie energii realizowanych przez UE i państwa członkowskie w państwach trzecich

5. PODSUMOWANIE

Polityka energetyczna UE opiera się na realizacji celów dotyczących bezpieczeństwa dostaw, konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju, a jej wymiar zewnętrzny odgrywa kluczową rolę w odniesieniu do każdego z tych trzech obszarów. Spójna i dobrze skoordynowana zewnętrzna polityka energetyczna jest również niezbędna w celu zakończenia procesu tworzenia rynku wewnętrznego i realizacji kluczowych celów politycznych, w tym w zakresie współpracy międzynarodowej. Spójna, dynamiczna i proaktywna zewnętrzna polityka energetyczna jest niezbędna, aby UE i jej państwa członkowskie uzyskały wiodącą pozycję geopolityczną na rynku energii i skutecznie realizowały poza granicami UE interesy unijne i krajowe, a także aby przyczyniały się do wzrostu konkurencyjności europejskiego przemysłu.

Wewnętrzny rynek energii w UE, solidne ramy prawne dla handlu energią, inwestycji i bezpieczeństwa, unijny rynek uprawnień do emisji dwutlenku węgla oraz jego międzynarodowe powiązania, a także środki przeznaczane przez UE na infrastrukturę, technologię, badania naukowe i rozwój sprawiają, iż UE posiada wiele atutów, i stwarzają możliwości zawierania partnerstw korzystnych dla UE, państw członkowskich i partnerów UE.

W celu maksymalnego wykorzystania tego potencjału i bardziej skutecznej realizacji interesów UE i państw członkowskich na ciągle ewoluujących światowych rynkach energii Komisja proponuje w niniejszym komunikacie szereg działań i celów strategicznych zgodnych z interesami Unii Europejskiej. Działania te muszą być w pełni skoordynowane ze wszystkimi państwami członkowskimi, spójne oraz, tam gdzie jest to możliwe, korzystne dla innych obszarów polityki UE, takich jak stosunki zewnętrzne, handel, rozwój, rozszerzenie, konkurencja, badania, innowacje, środowisko i działania w dziedzinie klimatu. Celem partnerstw energetycznych powinna być komplementarność i powiązania, które są wzajemnie korzystne z punktu widzenia polityki energetycznej i szerszych stosunków między Unią a odpowiednimi krajami partnerskimi. Przyjęcie takiego kompleksowego podejścia sprawi, że działania zmierzające do poprawy bezpieczeństwa i trwałości dostaw energii do UE będą zgodne z działaniami mającymi na celu rozwój współpracy politycznej i gospodarczej mającej u podstaw lub – tam gdzie jest to możliwe – wspierającej wartości demokratyczne i poszanowanie praw człowieka. Priorytety te powinny również znaleźć odzwierciedlenie w pracach Wysokiego Przedstawiciela i ESDZ, a delegatury UE w strategicznych krajach partnerskich powinny pełnić aktywną rolę w ich realizacji.

Wdrożenie tych propozycji nie tylko pomoże UE w realizacji celów jej polityki energetycznej, ale również przyczyni się do zapewnienia bezpieczeństwa, stabilizacji i dobrobytu na całym świecie.

Komisja zwraca się do Parlamentu Europejskiego i Rady o zatwierdzenie proponowanego podejścia. Komisja liczy również na dalszy dialog ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, aby cel polegający na realizacji ambitnej zewnętrznej polityki energetycznej UE stał się rzeczywistością.